

KAITSTUD DOKTORITÖÖD

10. juunil kaitses Kristiine Kikas Tallinna Ülikooli humanitaarteaduste instituudis doktoritöö „Uncommonness in the commonplace: Reading for *sensation* in poetry” („Tavatu tavapärases: Aistingu lugemine luules”). Juhendaja oli professor Eneken Laanes (TLÜ), oponendid dotsent Robert Hughes (Ohio osariigi ülikool, USA) ja professor Charles Ivan Armstrong (Agderi ülikool, Norra).

Doktoritöö eesmärk oli uurida sõnalise keele aistitavust ehk tundmuslikku küllastust, mida ei ole seni kirjandusteaduslikult piisavalt analüüsitud. Üldiselt uuritakse luulekeelt tähistuspõhiselt, püüdes mõista, mida sõna kas otseselt või kujundlikult tähendab. Sellest erinev afektiivne vaatenurk uurib tavapärast keele-eelsete või sõna tähendusega mitte seotud impulsside mõju lugejale. Kikas vaatles keelt aga kui üheaegset propositsiooni ja teadvusevoolu ehk nii ühelt väitelt teisele liikuvat arutlust kui ka lugemisel intuitiivselt tekkivaid seoseid. Ta püüdis tuvastada mooduseid, kuidas läheneda sõnalisusele, mida pee-

takse eelkõige analüütilist mõtlemist käivitavaks, viisil, mis aitaks küllastusi avada ja seaks nende vaatluse luuleanalüüsis tähistuse kõrval esikohale. Eesmärkide täitmiseks rakendas Kikas Gilles Deleuze'i radikaalse empirismi ehk kogemuslikkuse meetodit ning võrdles sellega teisi lähene-misi: semiootikat, bioloogiat, antropoloogiat, kaasaegset psühhoanalüüsi ja kognitiivseid teadusi.

Kikas kirjeldab doktoritöös lugemist kui pidevat kohalolu sõnalises keeles, mis väljendub kord rohkem, kord vähem. Säärast kohalolu võib tunda nii nagu värvi, kehahoiakut, linnulaulu. Tema sõnul võib sõnade esile kutsutud kehasse salvestatud aistinguid pidada lugeja ja sõnade samasuseks, lugeja sõnaks saamiseks. See aga saab juhtuda vaid siis, kui märgatakse lugemisel tekkivate aistingute ja tähenduste paljusust. Kikas kannustab lugejaid luulet mõista püüdes märkama ning usaldama vähimaidki lugemisel tekkivaid aistinguid ja impulsse, sest neist saab alguse abstraktseimgi tähendus. (<https://www.etera.ee/zoom/198338/view?page=1&p=sparate&tool=info>)

21. juunil kaitses Baburam Saikia Tartu Ülikoolis folkloristika erialal doktoritöö „Contradictions in(side) the tradition: lived religion, ritual and change with reference to Majuli sattras” („Vastuolud traditsioonis: Elatud usund, rituaalid ja muutused Majuli sattrates”). Juhendaja oli professor Ülo Valk (TÜ), oponent professor Lidia Guzy (Corki ülikool, Iirimaa).

Väitekirja põhineb Indias Assamis tehtud välitöödel ja intervjuudel ning keskendub hinduismile kui elatud usundile. Selles käsitletakse suulist pärimust ja rituaale, mis seostuvad sattratega: mungakloostritega, millele pani aluse usu- ja ühiskondliku elu reformaator Šankaradeva (1449–1568). Ta arendas assami kirjandust ja kuulutas õpetust, mis peab ülimaks jumal Višnut ja tema maiseid kehastusi ning järgib religioosse pühendumuse (*bhakti*) põhimõtteid. Vanimad sattrad asuvad Majuli saarel keset Brahmaputra jõge ja neist on saanud võimsad religioossed keskused. Peale selle on sattrad lastekodud ning hari-

dusasutused, mis sümboliseerivad assami etnilist ja kultuurilist identiteeti, kandes edasi olulisi traditsioone, nagu klassikaline sattriya tants.

Tänapäeval on elu sattrates muutumas. Kuigi nende autoriteet põhineb usul muutumatust traditsioonist, satub see üha enam vastuollu tegeliku eluga – seda eriti sattrates elavate noorte mungaõpilaste jaoks. Neil on üha raskem järgida rituaalse puhtuse nõudeid, mis on tsölibaatsetes sattrates olnud väga olulised: on nad ju sotsiaalmeedia kaudu tihedalt seotud ilmaliku eluga. Silma torkab ka vastuolu Šankaradeva kuulutatud võrdsuse õpetuse ja poliitiliste vaadete vahel, mida järgivad satträülemad, kes toetavad braahmanite ülemvõimu ja kalduvad hinduistlikku natsionalismi ning parempoolsusse. Et väitekirja autor on elanud pikka aega ühes Majuli sattratest, aitab tema uurimus heita valgust sattrakultuurile pärimuse kandja vaatepunktist. (<https://dspace.ut.ee/handle/10062/82027>)